

13 september 2017 Herdenking Brabantse Gesneuvelden, Waalre.

Drs. Jac.D.S. Kriens

Thema: Kinderen in oorlogstijd

πόλεμος πατήρ πάντων, oorlog is de vader van ons allen, zo leerde de oude Griekse Wijsgeer Herakleitos

Daarmee een beeld schetsend dat oorlog in de genen zit, strijd, machtsstrijd, territoriumdrang, jaloezie, alles is goed. Later herinnerde ik me de dreigende woorden van de meester in de 6de klas die sprak over de grote volksverhuizingen, eeuwen geleden. Hele volksstammen werden voortgejaagd over de steppen, door de bergen, over rivieren, door woeste horden onder leiding van Attila de Hun. Later kreeg ik kaarten te zien hoe de diverse verplaatsingen zich door het oude Europa hadden voltrokken. Indrukwekkende pijlen vanuit het noorden en oosten boorden zich in de beschaving van de oude Romeinen. Goten, Juten, Saracenen, Ostrogoten, Hunnen, Vikingen, eeuwen teisterden zij Europa. Ik hoef niet de hele geschiedenis exact per tijdvak met u na te lopen om duidelijk te maken, dat het oude Continent niet gelijk een broedplaats van vrede was, waar bij uitzondering een oorlog uitbrak.

Naast oorlogsgeweld en revoluties teisterden ook allerlei rampen de bevolking, niemand uitgesloten, mislukte oogsten, droogte, koudes, maar ook uitbraken als de Zwarte Dood, pest, cholera, de pokken of hoe het ook mag heten. En mijn gevoel zegt mij dat door al die eeuwen heen, ondanks de opsomming van roemruchte daden en belangwekkende maatregelen van diverse leiders, vorsten, dictators, verlichte despoten er altijd slachtoffers waren te betreuren. En in principe zijn slachtoffers altijd de zwaksten. Niet voor niets wordt bij reddingsoperaties altijd geroepen: "Vrouwen en kinderen eerst". Bij al dat geweld, wapengekletter, revolutie, of simpel strijd om de oogst, vee, water, een dak of eten, door de eeuwen heen, rest de mens maar twee dingen: jezelf verzetten (en dan ondergaan) of vluchten. Weg, weg van die ellende. Waar naar toe? Waar het anders is, minder erg, waar je rust vindt, waar je kunt overleven. Een mens is op zoek, of op de vlucht.

πόλεμος πατήρ πάντων, oorlog is de vader van ons allen. Mijn leven lang heb ik veel gelezen, gekeken en geluisterd. Zelden was er een dag in de media zonder geweld, in welke vorm dan ook. Sterker nog, we moesten leren dat de mensheid nu toch wel de hoogste graad van geweld en wreedheid had bereikt. Grotere verwoestingen en

massaslachtingen waren eigenlijk niet meer mogelijk. De 20ste eeuw vierde zijn technisch kunnen met hoogstandjes en verfijnde toepassingen in WO I en WO II, met als orgelpunt Hiroshima. Korea, Congo, Vietnam, het Midden Oosten, Joegoslavië en andere actieterreinen volgden. En dat alles op macro- en microniveau. Dat wil zeggen enorme infrastructurele verwoestingen, maar vooral veel, heel veel, onvoorstelbaar persoonlijk, individueel leed.

Na WO I is Europa, met name Frankrijk, gaan herdenken. Overal in alle steden, dorpen en gehuchten, maar ook op historische plekken verrezen monumenten, gedenktekens, knekelhuizen. Alles met als doel, niet de overwinning te vieren maar om de doden te herdenken, zij die hun leven hadden gegeven. En dat in de hoop dat het de laatste oorlog zou zijn. Later zouden die monumenten ook gebruikt worden om de gevallen van WO II, Indochina, Algerije en andere oorlogshandelingen te eren. 37.000 officiële monumenten, eretekens kent Frankrijk. Nederland kent naar mijn mening niet zo'n uitbundige monumentale traditie op het gebied van herdenken. Meer ingetogen, maar Nederland heeft ook WO I niet zo beleefd.

In Nederland herdenken wij, met name 4/5 mei, allen – burgers en militairen – die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ter wereld zijn omgekomen of vermoord, sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in oorlogssituaties of vredesoperaties.

Gelukkig hebben wij vandaag nog veteranen in ons midden en wij eren hen. Maar de meeste van hun collega's of slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog zijn niet meer in leven en met hen zijn ooggetuigenverslagen verdwenen. De jongere generaties moeten het doen met verhalen, foto's en "belevingen". Maar de lessen van WO I en WO II, de reden waarom we herdenken, willen herdenken, "Nooit meer oorlog", maar ook "Nooit meer Auschwitz", die lessen zijn niet aangekomen, laat staan ingedaald. Om redenen is de wereld nog één groot kruitvat, één groot strijdtoneel. Als je alle landen, regio's, streken op onze globe, waar geweld, van welke orde dan ook, heerst, met elkaar verbindt, krijg je een gordel die de hele wereld omspant, een gordel van instabiliteit, zeg maar. Een gordel waar met name onschuldige weerloze burgers de wijk moeten nemen, weg van honger, dorst, fysiek geweld en de dood, vluchten, maar ..... ja, naar waar? Een gordel van instabiliteit, misschien zonder verklaarde oorlogen, waar geen burger wilt, of zelfs maar kan wonen, waar om de zoveel tijd de spanningen zo oplopen, dat

het weer leidt tot vulkanische uitbarstingen van uiteenlopend geweld. Een wereld van bezetting, onderdrukking, vluchtelingenkampen, epidemieën, honger en dorst, rechteloosheid, willekeur, haat, racisme, gewoon bloed en tranen. Inderdaad als een vulkanische gordel om de aarde, Midden Oosten, Afghanistan, Filipijnen, Zuid-Amerika, Afrika....

πόλεμος πατήρ πάντων, oorlog is de vader van ons allen. Maar vooral vrouwen en kinderen eerst: op de vlucht voor geweld, op zoek naar recht en bescherming tegen oorlog. Vrouwen en kinderen worden nu ingezet als schild ter bescherming tegen aanvallen van derden, vrouwen en kinderen worden gebruikt als wapen tegen hun eigen mensen, hun eigen “strijdkrachten”, om het moreel te breken, de “tegenstander” te vernederen: verkrachting is daarmee een simpele daad van geweld.

Kinderen worden geronseld als soldaat, getraind en gedrild om te doden, zonder aanzien des persoons, vriend of vijand, familie of niet.

Kinderen als schild, wapen en slachtoffer. Kinderrechten?

Het is erkend als een echt probleem: je haalt misschien wel een kind uit de oorlog, maar hoe haal je de oorlog uit het kind?

De laatste decennia kennen we, herkennen we, een al oud probleem: mensen op zoek, mensen op de vlucht. Een levenloos kind in de branding, doet de wereld opveren! Dat kan niet, dat mag niet!

Na WO I riepen hele horden mensen “vanaf nu alleen maar Vrede!”

Na WO II: “Nooit meer oorlog”, “Nooit meer Auschwitz !”

Hebben wij ooit geleerd van de lessen uit het verleden?

Herdenken om te leren, dat is de strekking van de vele herdenkingen door het jaar heen, ieder jaar weer.

Ooggetuigen van al het geweld, dat we bij hoog en laag afzweren, sterven ieder jaar weer. Hun verhalen sterven niet. Maar doen wij er iets mee? Als ik in de wereld om me heen kijk, dan zie en ervaar ik het fiasco van de mensheid. Wij willen wel, maar de oplossing ligt ver, ver voor ons uit. En de grote vraag vandaag is, kunnen wij jongeren, en hun kinderen helpen bij de oplossing?

Wij, her-denkers van vandaag, U allen dus, en ik, moeten vooral inzetten op de jongeren, om de kinderen van morgen en overmorgen, te vrijwaren van geweld, van honger en dorst, te beschermen tegen oorlog. Dat is vandaag onze grootste opgave: Jongeren beter te laten doen, dan wij hebben gedaan. En dat gaat verder dan herdenken.

We moeten het herdenken her-denken.